

بررسی ازدواج‌های موفق و ناموفق در بین دانشجویان*

نویسندگان: دکتر علی فتحی آشتیانی*، دکتر خدابخش احمدی**

* دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) - مرکز تحقیقات علوم رفتاری
** استادیار دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) - مرکز تحقیقات علوم رفتاری

چکیده

بررسی حاضر به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر ازدواج‌های موفق و ناموفق دانشجویان انجام گرفته است. در این مطالعه ۱۳۶ دانشجوی متأهل به صورت غیراحتمالی انتخاب شدند و مورد بررسی قرار گرفتند. روش مطالعه، توصیفی-تحلیلی گذشته‌نگر بود و با استفاده از پرسشنامه سازگاری زناشویی اسپانیریه جمع‌آوری اطلاعات پرداخته، داده‌ها با استفاده از آزمون «تی» و تحلیل واریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج به دست آمده بیانگر آن است که عوامل مؤثر بر ازدواج‌های موفق به ترتیب عبارتند از: داشتن اعتماد به یکدیگر، روابط کلامی و غیرکلامی خوب و مبتنی بر مراودات سالم، و توافق بر سر مسائل اساسی زندگی از قبیل تصمیم‌گیری شغلی، هدف‌های زندگی، تحصیل، شیوه برخورد با فرزندان، مدت زمانی که با هم سپری می‌شود، فعالیت‌های ایام فراغت، بچه‌دار شدن و روابط جنسی. به علاوه برخی از عوامل شخصی، خانوادگی و اجتماعی مؤثر بر سازگاری دانشجویان عبارت است از: نوع شغل همسر، طریقه آشنایی با همسر، شیوه حل مشکلات و محل مراجعه در زمان بروز اختلاف با همدیگر. همچنین نتایج نشان داد که سن، رشته تحصیلی، وضعیت تحصیلی دانشجو، و تحصیلات همسر در میزان سازگاری زناشویی آنان اثرگذار نیست.

واژه‌های کلیدی: دانشجو، ازدواج موفق، ازدواج ناموفق، سازگاری زناشویی

دوماهنامه علمی - پژوهشی

دانشگاه شاهد

سال یازدهم - دوره جدید

شماره ۷

آبان ۱۳۸۳

مقدمه

خانواده‌ای را تشکیل می‌دهند [۱]. مصلحت فرد و اجتماع در این است که زنان و مردان پیمان زناشویی ببندند و تشکیل خانواده دهند. اسلام اساس خانواده را بر آرامش، مودت، مهربانی و مساوات استوار ساخته است [۲]. آنچه از خود ازدواج مهم‌تر به‌شمار می‌رود

ازدواج یک سنت فطری و الهی است که از دیرباز وجود داشته و تمامی شرایع و قوانین آنرا ترغیب کرده‌اند. ازدواج، قراردادی است که به موجب آن، زن و مرد در زندگی با یکدیگر شریک و متحد شده،

* تحقیق حاضر با اعتبار معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله... انجام شده است.

موفقیت در ازدواج یا سازگاری در بین زوجین است [۳]. سازگاری زناشویی وضعیتی است که در آن، زن و شوهر در بیش‌تر مواقع احساسی ناشی از خوشبختی و رضایت از همدیگر دارند. روابط رضایت‌بخش در بین زوجین از طریق علاقه متقابل، میزان مراقبت از همدیگر، پذیرش و تفاهم با یکدیگر قابل ارزیابی است [۴]. سازگاری زناشویی بر بسیاری از ابعاد زندگی فردی و اجتماعی افراد تأثیر می‌گذارد. سازگاری زناشویی سنگ زیر بنای عملکرد خانواده است، ایفای نقش والدینی را آسان می‌سازد [۵]. عمر زن و شوهر را طولانی می‌کند [۶]، و باعث افزایش سلامتی [۷] و توسعه اقتصادی [۸] و رضایت بیش‌تر از زندگی [۹] می‌شود. از سوی دیگر، وجود ناسازگاری زناشویی علاوه بر ایجاد مشکل در موارد فوق، باعث اشکال در روابط اجتماعی، گرایش به انحرافات اجتماعی، انحرافات اخلاقی، و افول ارزش‌های جامعه در بین زوجین می‌شود [۱۰]. دستیابی به سازگاری زناشویی مستلزم وجود مجموعه‌ای از آگاهی‌ها و اطلاعات در جهت موفقیت ازدواج است. این آگاهی‌ها در زمینه نیازها، استعدادها، آرزوها، آرمان‌ها، ارزش‌ها، توقعات و انتظارات از یکدیگر و نیز شناخت نسبی در زمینه رشد عاطفی و رفتاری است [۱۱]. بنابراین خوشنودی، رضایت و خوشبختی در زندگی، خود به خود به وجود نمی‌آید و نیاز به تلاش زوجین دارد [۱۲] و در نتیجه، ازدواج‌ها می‌توانند به سمت موفقیت یا عدم موفقیت جهت یابند.

در ازدواج‌های موفق، مجموعه‌ای از نیازهای روانی زوجین از قبیل عشق و علاقه، مصاحبت و همراهی و تأمین امنیت برآورده می‌شود. چنین ازدواج‌هایی با انگیزه سالم صورت می‌گیرند. وقتی ازدواج با انگیزه‌هایی همچون تکامل، حفظ عفت و پاکدامنی، تأمین سلامت و آرامش جسم و روان، توسعه روابط اجتماعی، تولیدمثل، و ارضای سالم تمایلات، صورت گیرد زمینه موفقیت را فراهم می‌کند [۱۳ و ۱۴].

ازدواج‌هایی موفق هستند که در آن ملاک‌های انتخاب به درستی رعایت شده باشند و طرفین از ملاک‌های خود، آگاهی و تعریفی روشن داشته باشند. ملاک‌هایی که در انتخاب همسر در نظر گرفته می‌شوند دو نوع هستند: ملاک‌هایی که لازمه یک زندگی سعادتمندانه هستند و ملاک‌هایی که شرط کمالند و برای بهبود و تکامل زندگی ضروری بوده، بیش‌تر به سلیقه و موقعیت افراد بستگی دارند [۱۵]. داشتن تدین، اخلاق نیکو، شرافت خانوادگی، عقل، سلامت جسم و روان، زیبایی، علم، هم کفو بودن و هم طرازی از جمله این ملاک‌ها هستند [۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹ و ۲۰].

ازدواج‌هایی موفق هستند که طرفین شرایط لازم را برای انتخاب داشته باشند و بنابراین لازم است دختر و پسر بدون احساس اجبار، برای انتخاب خود احساس آزادی کنند، طرفین از بلوغ فکری و عاطفی لازم برخوردار باشند و بتوانند بین عقل و احساس خود تعادل ایجاد کنند. همچنین از استقلال لازم برخوردار بوده، آمادگی لازم را برای ازدواج، شروع زندگی مشترک و تلاش برای سازگاری زندگی داشته باشند. نمونه‌ای از این شرایط، داشتن درآمد مستمر برای پسر و توانایی اداره امور خانه برای دختر است [۱۵، ۱۸ و ۱۹]. زوجین موفق برای نیل به سازگاری تلاش می‌کنند. فرایند سازگاری به خودی خود ایجاد نمی‌شود. زوجین در اوایل ازدواج با شماری از تکالیف زندگی رو به رو هستند. آنان باید برای این تکالیف، امیدوارانه بکوشند. خوشبختانه این فرایند، قابل آموزش است و می‌توان در دوره نامزدی و ماه‌های اول ازدواج آن‌ها را یاد گرفت. برخی از این تکالیف عبارتند از: برون‌سازی متقابل، کسب استقلال از خانواده اصلی، برقراری الگوهای مرادده‌ای سالم، آمادگی برای حضور فرزند در خانواده، سازش با جامعه متحول و تغییر نقش از فرزند به همسری و والدینی [۲۱ و ۲۲].

در ازدواج‌های موفق، زن و شوهر می‌دانند که سرانجام خودشان مسئول اعمال و رفتار خود هستند و زندگی، فرایند حرکت از حمایت محیط به حمایت

سؤال‌ها است که چه عواملی به موفقیت و یا عدم موفقیت در ازدواج دانشجویان منجر می‌شوند؟ مهم‌ترین آن‌ها کدامند؟ نقش عوامل شخصی، خانوادگی و اجتماعی در آن‌ها چقدر است؟ و آیا متغیرهایی مانند سن، رشته تحصیلی، وضعیت تحصیلی دانشجویان و تحصیلات همسر در میزان موفقیت ازدواج دانشجویان نقش دارند یا نه؟

۲- روش

این مطالعه یک مطالعه توصیفی - تحلیلی گذشته‌نگر است. جامعه‌آماری این تحقیق را دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران و علوم پزشکی بقیه‌الله (عج) تشکیل می‌دهند. از بین این دانشجویان، کلیه دانشجویان متأهلی که حداقل دو سال در دانشگاه مشغول به تحصیل بودند، امکان شرکت در این پژوهش را داشتند. این ملاک برای کنترل آثار ناشی از استرس سال‌های اوایل تحصیل در دانشگاه ضرورت داشت. از بین این دانشجویان ۱۳۶ دانشجو به صورت غیراحتمالی انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. از مجموع دانشجویان انتخاب شده برای مطالعه ۵۹ درصد مرد و ۴۱ درصد زن، ۸۱ نفر از دانشگاه علوم پزشکی تهران و ۵۵ نفر از دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج)، ۸۲ نفر دانشجوی رشته پزشکی و داروسازی و ۵۴ نفر دانشجوی رشته‌های پیراپزشکی بودند و از نظر سنی ۵۲ نفر زیر ۲۴ سال، ۵۳ نفر بین ۲۵ تا ۲۹ سال و ۲۹ نفر ۳۰ سال و بالا تر داشتند.

به منظور بررسی عوامل مؤثر در ازدواج‌های موفق و ناموفق از دو نوع پرسشنامه: (۱) مشخصات دموگرافیک و اطلاعات فردی - خانوادگی، اجتماعی و اطلاعات ازدواج؛ (۲) پرسشنامه سازگاری زناشویی اسپانیر [۲۷] استفاده شد. پرسشنامه سازگاری زناشویی مورد استفاده برای اولین بار توسط آزرین و همکاران او در سال ۱۹۷۳ [۲۸] تدوین شد و بعدها اسپانیر در ۱۹۷۶ آن را تکمیل کرد و توسعه داد. این پرسشنامه برای ارزیابی میزان موفقیت ازدواج مورد استفاده قرار می‌گیرد.

خود از خویشان است. آن‌ها هم از توانایی‌ها و هم از محدودیت‌های خود آگاهند و هراسی از شناخت محدودیت‌های خود ندارند؛ زیرا بنای زندگی آن‌ها به جای پوشش دادن ضعف‌ها، تکامل بخشیدن و مرتفع کردن ضعف‌ها و کاستی‌ها است. آن‌ها از به وجود آمدن مشکل در خانواده نمی‌ترسند، زیرا می‌دانند چنانچه مشکلی در زندگی یا ارتباط آن‌ها ایجاد شود می‌توانند به کمک همدیگر به دنبال حل آن باشند و بنابراین محدودیت‌های خود و مشکلات زندگی‌شان را پنهان نمی‌سازند [۱۷].

علاوه بر ملاک‌های انتخاب، عواملی وجود دارند که ازدواج را به سوی عدم موفقیت سوق می‌دهد. برخی مواقع همسران به درستی با هم جور نشده‌اند. مواقعی دیگر همسران سبک و شیوه رفتاری خود را تغییر می‌دهند یا بعضی مواقع یکی از زوجین دچار مشکلات روان شناختی می‌شود [۱۰]، وجود استرس‌های زناشویی، فقدان آگاهی برای بهبود روابط زناشویی [۲۳]، عدم وجود تعهد و اعتماد و مهارت حل مشکل [۲۴]، تأثیر فرهنگ غرب بر فروپاشی خانواده، گسترش روابط جنسی خارج از حیطه زناشویی [۲۵]، وجود ازدواج‌های رویایی و سمبلیک، و واژگونی نقش‌ها [۲۶] از جمله عواملی هستند که در عدم موفقیت ازدواج‌ها دخالت دارند.

حال با توجه به این که موفقیت در ازدواج مهم و اساسی است و تأثیر بسیاری در موفقیت در سایر ابعاد زندگی دارد و همچنین از آن‌جا که دوره دانشجویی، سن و دوره ازدواج است - همان‌گونه که در چند سال اخیر با برگزاری جشن‌های ازدواج دانشجویان، آنان به این امر ترغیب می‌شوند - و دانشجویان علاوه بر آن با تکالیف مهم تحصیل که نیازمند آرامش ذهنی و روانی است مواجهند و هر نوع مشغله ذهنی به‌ویژه در رابطه با ازدواج و روابط زناشویی آثاری منفی بر سلامت جسم، روان و وضع تحصیلی آن‌ها ایجاد می‌کند، تحقیق حاضر با هدف بررسی وضعیت ازدواج‌های موفق و ناموفق در بین دانشجویان، درصدد پاسخگویی به این

افرادی که موفقیت کم‌تری در ازدواج داشتند انتخاب شدند و مورد بررسی و مقایسه قرار گرفتند.

مقایسه دیدگاه دانشجویان موفق و ناموفق در زندگی زناشویی بیانگر آن است که وجود روابط شاد و محبت‌آمیز بین زوجین، بحث بدون مجادله، تبادل افکار مهیج و همکاری و همفکری با همدیگر از جمله عواملی هستند که در موفقیت و تداوم ازدواج نقش دارند، در حالی که عواملی همچون عدم ابراز عشق و محبت، به تنهایی به میهمانی رفتن، سر یکدیگر داد زدن، احساس ناراحتی در برقراری روابط جنسی و دعوی منجر به ضرب و شتم از جمله مواردی است که به‌عنوان مهم‌ترین عوامل عدم موفقیت در بین دانشجویان گزارش شده‌اند. نکته قابل توجه این است که در همه موارد بین دانشجویان موفق و ناموفق در ازدواج تفاوت معنادار (از $p < 0/01$ تا $p < 0/05$) وجود دارد (جدول ۱).

بررسی میزان توافق با همسر در مورد مسائل مهم زندگی از جمله تصمیم‌های شغلی، نوع شغل، هدف‌ها و ایده‌های مهم، ادامه تحصیل، علایق و فعالیت‌ها در ایام فراغت، بچه‌دار شدن، روابط جنسی، شیوه برخورد با فرزند، آداب زندگی، میزان ارتباط با اقوام، نحوه برخورد با والدین یکدیگر، نوع پوشش و محل سکونت در دانشجویان موفق و ناموفق در ازدواج، نشان‌دهنده تفاوت معنادار ($p < 0/05$ تا $p < 0/01$) در همه موارد بین این دو گروه است و نشان می‌دهد که دانشجویان موفق در زندگی زناشویی در تمامی موارد فوق توافق بیشتری با همسر خود دارند (جدول ۲).

مقایسه میزان موفقیت در ازدواج بر حسب سایر متغیرهای تحقیق نشان‌دهنده آن است که میزان موفقیت ازدواج از لحاظ سن، رشته تحصیلی، وضع تحصیلی و میزان تحصیلات همسر بین دو گروه، تفاوت معناداری از نظر آماری ندارد. از سوی دیگر، میزان موفقیت در ازدواج دانشجویان از نظر شغل همسر، نحوه آشنایی با همسر و محل مراجعه در زمان بروز اختلاف بین آن‌ها تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/05$) (جدول ۳).

مطابق تحقیقات اسپانیر، اعتبار این پرسشنامه با روش همبستگی درونی با استفاده از ضریب آلفا $0/91$ و روایی آن با استفاده از آزمون همتا (آزمون رضایت زناشویی اینریچ) $0/86$ به‌دست آمده است. در پژوهشی دیگر، اسماعیلی ضریب اعتبار آزمون را $0/92$ اعلام کرده است [۱۴]. به‌علاوه، ضریب اعتبار این آزمون در پژوهش حاضر براساس آلفای کرونباخ $0/94$ به‌دست آمده است. این پرسشنامه دارای ۳۸ ماده در زمینه سازگاری زناشویی، از قبیل میزان تفاهم و توافق با همسر، میزان و چگونگی ارتباط با همسر، میزان روابط عاطفی و تبادل هیجانات بین زوجین، نوع احساس نسبت به همسر و میزان رضایت از همسر در ابعاد مختلف زندگی زناشویی، ابعاد و میزان مشاجرات با همسر، میزان همکاری با همسر و ارزیابی آینده زندگی با همسر است. پس از اجرای تحقیق، داده‌های به‌دست آمده با استفاده از روش‌های آماری کای دو، آزمون «تی» مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

۳- نتایج

میانگین سن نمونه مورد بررسی $26/42$ سال و انحراف معیار آن $4/30$ بود. داده‌های توصیفی در زمینه نحوه آشنایی با همسر نشان داد که $68/4$ درصد دانشجویان از طریق خانواده و اقوام، $16/2$ درصد از طریق دوستان، و $8/1$ درصد به‌طور فردی با همسرشان آشنا شده‌اند. میانگین فاصله بین آشنایی تا عقد $19/88 \pm 35/52$ ماه، عقد تا ازدواج $12/36 \pm 9/1$ ماه و میانگین مدت ازدواج $4/49 \pm 4/12$ سال بود. براساس داده‌های به‌دست آمده، میانگین نمره سازگاری در بین کل دانشجویان مورد بررسی $140/7 \pm 28/58$ است. نمره سازگاری زناشویی $41/3$ درصد دانشجویان زیر میانگین و نمره 8 درصد آن‌ها پایین‌تر از یک انحراف معیار بود. برای انجام سایر بررسی‌های لازم براساس نمره سازگاری زناشویی 30 نفر دارای نمره بالا به‌عنوان دانشجویان موفق و 30 نفر دارای نمره پایین به‌عنوان

جدول ۱: مقایسه دیدگاه دانشجویان موفق و ناموفق در ازدواج

سطح معناداری	میزان «تی»	ناموفق		موفق		آزمودنی
		انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	شاخص‌ها معیار
**	۵/۳۳	۱/۶	۳/۳۳	۰/۳	۴/۹۰	روابط شاد و محبت آمیز
*	۲/۵۲	۱/۶	۲/۸۷	۱/۵	۳/۸۳	بحث بدون مجادله
**	۶/۷۱	۱/۳	۲	۱	۴/۲۰	با هم بیرون رفتن
**	۳/۸۶	۱/۴	۱/۸۹	۱/۷	۳/۶۴	تبادل افکار مهیج
**	۴/۹۹	۱/۳	۱/۳۳	۱/۷	۳/۴۱	همکاری و همفکری
**	۳/۰۴	۱/۷	۱/۷۶	۱/۳	۰/۳۷	عدم ابراز عشق و محبت
*	۲/۵۲	۱/۵	۱/۳۸	۰/۹	۰/۳۷	تنهایی به میهمانی و گردش رفتن
**	۳/۹۷	۱/۴	۱/۷۰	۰/۶	۰/۳۷	سریکدیگر داد زدن
**	۳/۸۰	۱/۷	۱/۳۰	۰/۳۶	۰/۰۷	احساس ناراحتی در برقراری روابط جنسی

مقیاس: صفر (هرگز)، ۱ (کمتر از یکبار در ماه)، ۲ (یک یا دو بار در ماه)، ۳ (یک یا دو بار در هفته)، ۴ (روزی یک بار)، ۵ (مستمر)

*: $p < 0/05$ و **: $p < 0/01$

جدول ۲- مقایسه میزان توافق با همسر در مسائل مهم زندگی در بین دو گروه از دانشجویان موفق و ناموفق در ازدواج

سطح معناداری	میزان «تی»	ناموفق		موفق		آزمودنی
		انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	شاخص‌ها معیار
**	۸/۳۶	۰/۸۴	۲/۲۶	۰/۴۳	۳/۷۷	تصمیم‌های شغلی
**	۵/۵۱	۱/۱	۲/۳۲	۰/۶۴	۳/۷۳	هدف‌ها، وایده‌های مهم
**	۵/۵۷	۱/۲	۲/۴۸	۰/۳۸	۳/۸۳	ادامه تحصیل
**	۶/۰۳	۰/۹۰	۲/۳۲	۰/۵۵	۳/۶۷	فعالیت‌ها و علایق در ایام فراغت
**	۴/۶۷	۱/۲	۲/۴۰	۰/۸۳	۳/۷۳	بچه‌دار شدن
**	۵/۷۴	۱/۱	۲/۴۵	۰/۴۳	۳/۷۷	روابط جنسی
**	۳/۷۴	۱/۲	۲/۴۲	۰/۸۴	۳/۶۹	شیوه برخورد با فرزند
**	۸/۰۷	۰/۶۹	۲/۶۵	۰/۳۸	۳/۸۳	رعایت آداب زندگی
**	۵/۰۳	۰/۹۶	۲/۴۱	۰/۵۷	۳/۵۳	میزان ارتباط با اقوام
**	۴/۵۵	۰/۹۲	۲/۹۶	۰/۳۸	۳/۸۳	نحوه برخورد با والدین یکدیگر
**	۵/۱۵	۰/۸۰	۳/۱۷	۰/۱۸	۳/۹۷	نوع پوشش
*	۳/۰۱	۱	۲/۷۶	۰/۹۴	۳/۴۷	محل سکونت

مقیاس: صفر (هرگز)، ۱ (کمتر از یکبار در ماه)، ۲ (یک یا دو بار در ماه)، ۳ (یک یا دو بار در هفته)، ۴ (روزی یکبار)، ۵ (مستمر).

*: $p < 0/05$ و **: $p < 0/01$

زن‌اشویی موفق بودند و بالاخره از نظر محل مراجعه در زمان اختلاف، آن‌هایی که خودشان با توکل بر خداوند به دنبال حل مشکلات زندگی بودند به‌طور معنادار ($p < 0/05$) بیش از آن‌هایی که از طریق خانواده، اقوام و دوستان یا مراجعه به متخصصان اقدام به حل مشکل می‌کردند از نعمت موفقیت در ازدواج بهره‌مند بودند.

از نظر شغل همسر، آن دسته از دانشجویانی که همسرشان محصل یا دانشجو بود نسبت به آن‌هایی که همسرشان کارمند یا خانه‌دار بود میزان موفقیت بالاتری داشتند. از لحاظ نحوه آشنایی با همسر، آن‌هایی که از طریق خانواده و اقوام با همسرشان آشنا شده بودند بیش از آن‌هایی که خود آشنا شده بودند در زندگی

جدول ۳: مقایسه میزان موفقیت ازدواج در بین گروه‌های مختلف دانشجویان بر حسب متغیرهای مورد مطالعه

سطح معناداری	نمره سازگاری		سطوح متغیر	متغیر
	انحراف معیار	میانگین		
—	۲۹/۹	۱۴۱/۸	زیر ۲۴	سن
	۲۳/۳	۱۴۱/۰۱	۲۹ تا ۲۵	
	۳۴/۸	۱۳۸/۷	۳۰ به بالا	
—	۲۸/۴۷	۱۴۱/۰۲	پزشکی	رشته تحصیلی
	۲۹/۰۱	۱۴۰/۱۲	پیراپزشکی	
—	۲۹/۳۱	۱۳۴/۱۰	۱۴/۹۹ و کم‌تر	وضعیت تحصیلی
	۲۵/۷۵	۱۴۳/۵۶	۱۵-۱۶/۹۹	
	۳۶/۴۶	۱۳۷/۶۵	۱۷ به بالا	
—	۲۷/۳	۱۳۴/۱	زیر دیپلم	تحصیلات همسر
	۲۸/۸	۱۴۳/۲	دیپلم	
	۲۹/۵	۱۴۰/۴	لیسانس	
	۲۱/۸	۱۳۸/۷	فوق لیسانس و دکتری	
*	۱۹/۸	۱۵۲/۹	محصل و دانشجو	شغل همسر
	۲۷/۷	۱۳۸/۶	کارمند	
	۲۵/۶	۱۴۴/۶	خانه‌دار	
*	۴۳/۹۶	۱۲۲	توسط خود	نحوه آشنایی با همسر
	۲۵/۳۳	۱۴۲/۷۵	توسط خانواده و اقوام	
	۲۷/۵۲	۱۴۱/۶۵	توسط دوستان و همکاران	
*	۲۳/۶	۱۴۳/۷	خود با توکل به خدا، خانواده، اقوام و دوستان مراجعه به متخصصان	محل مراجعه در زمان اختلاف
	۲۷/۳	۱۳۱/۳		
	۲۴/۱	۱۱۸/۳		

*: $p < 0/05$

بحث

با توجه به نتایج به دست آمده، عواملی همچون اعتماد به همسر، داشتن روابط خوب و حسنه، و مراودات سالم کلامی و غیرکلامی از قبیل با هم خندیدن و شاد بودن، به آرامی با یکدیگر بحث کردن، با هم بودن و با هم به تفریح رفتن، داشتن تبادل افکار مهیج و برانگیزاننده و همچنین داشتن تفاهم در زمینه تصمیم‌گیری‌های شغلی، هدف‌ها و آرزوها، ادامه تحصیل، فعالیت‌های ایام فراغت، بچه‌دار شدن، روابط جنسی، شیوه برخورد با فرزند، رعایت آداب زندگی و چگونگی روابط اجتماعی و مواردی از این قبیل که در نتایج تحقیق اشاره شد، از جمله عواملی هستند که در

بین دانشجویانی که دارای سازگاری زناشویی بالا بودند، به‌طور معنادار بیش از دانشجویانی بود که سازگاری زناشویی‌شان پایین بود. این نتیجه با نتایج مطالعات برادباری و همکاران [۳]، سین‌ها و ماکرچک [۴]، جهانگیرزاده و همکارانش [۲۰] و اسماعیلی [۱۴] همخوانی دارد. بنابراین، این عوامل به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مؤثر در موفقیت ازدواج دانشجویان شناسایی شده‌اند. این عوامل می‌توانند به عنوان ملاک‌های ازدواج برای دانشجویان مطرح شوند تا آنان بتوانند این ملاک‌ها را برای انتخاب همسر مورد استفاده قرار دهند. مسلم است که عوامل مؤثر در موفقیت، رضایت و خوشبختی در ازدواج، خودبه‌خود یا تصادفی حاصل نمی‌شوند. حتی یک انتخاب درست هم تضمین‌کننده

تفاهم و همدلی هنگامی بیش تر است که سطح شعور، آگاهی و درک فردی و اجتماعی و سطح بینش علمی، سیاسی و اجتماعی طرفین با هم متعارض نباشد. این امر، ضرورت توسعه و ترویج ازدواج بین دانشجویان را نشان می‌دهد. ازدواج دانشجویان با دانشجو بدین جهت که آن‌ها زمینه اولیه را برای تفاهم با یکدیگر دارند باید بیش تر مورد توجه قرار گیرد.

در پایان، براساس موارد فوق و نتایج حاصل از پژوهش پیشنهاد می‌شود: (۱) عوامل مؤثر بر موفقیت ازدواج دانشجویان به‌عنوان ملاک‌های انتخاب مورد بهره‌برداری قرار گیرند. همچنین این عوامل به عناصر ریزتری تجزیه شده، شیوه‌های ارزیابی آن‌ها فراهم شود. (۲) ازدواج دانشجویان با دانشجو که در آن برخی از عنصر تفاهم بین زوجین برقرار است و تا حدودی تناسب و همگنی بین آن‌ها از نظر فکری و فرهنگی حکومت دارد ترویج و تشویق شود. (۳) شیوه‌ها و مهارت‌های مختلف برای تفاهم با همسر به دانشجویان آموزش داده شود. تفاهم خودبه‌خودی ایجاد نمی‌شود و برای ایجاد آن مهارت‌هایی لازم است که مناسب است قبل از ازدواج یا در طول یک‌سال اول زندگی به زوجین آموزش داده شود. (۴) فنون حل مشکل خانوادگی به زوجین آموزش داده شود. زوجین با داشتن چنین فونونی می‌توانند مشکلات خود را تشخیص دهند و با افتخار و اعتماد به نفس به دنبال حل آن باشند. همکاری دوجانبه زن و شوهر در حل مشکلات، شاخصی برای امیدواری در زندگی و سازگاری زناشویی است.

منابع

۱. صفایی، حسین و امامی، اسدالله (۱۳۷۶) «مختصر حقوق خانواده»، تهران: نشر دادگستر.
۲. قرآن کریم، سوره روم آیه ۲۱.
3. Bradbary, Thomas. N.; Fincham, Frank, D; Beach, Stven, R.h. (2000) "Research on the nature and determinants of marital satisfaction", journal of marriage and family. Vol.62, issue4:964-980.
4. Sinha, S.P. & Mukerjee, N. (1990) "Marital adjustment and space orientation", The journal of social psychology. 130(5). 630-639.
5. Coming, S. mark and Watson Ann O, Reilly (1997) "fathers in family context:effect of marital quality on child adjustment" edited by Michael E. lamb. john wiley and sons, Newyork.

پایداری این عوامل در سال‌های بعدی زندگی نیست. وجود این عوامل و پایداری آن‌ها نیازمند تلاش و زحمت است. بسیاری از زوجین، زندگی را در شرایطی شروع می‌کنند که آگاهی‌های آنان درباره روابط موفقیت‌آمیز زن و شوهر در حداقل است و امکان دارد مسیر سازگاری و ناسازگاری را با آزمایش و خطا طی کنند و بنابراین ممکن است لطمات جبران‌ناپذیری بر روابط زوجین وارد شود. بنابراین ازدواج‌های موفق و خوشبخت براساس نتایج این تحقیق و نتایج تحقیقات نیولون [۱۰]؛ پارکر و همکارانش [۱۲]؛ مارکمن و همکاران او [۲۳]؛ و شهابی و ساروخانی [۱۹]؛ ترکیبی است از انتخاب صحیح و تفاهم با یکدیگر.

علاوه بر به‌کارگیری معیارهای موفقیت در انتخاب همسر، لازم است توجه شود که یکی از ویژگی‌های زن و شوهر موفق، امیدواری آن‌ها به بهبود روابط و برقراری سازگاری زناشویی است. زن و شوهری که امید به حل مشکلات ازدواج دارند تلاش می‌کنند و تلاش آن‌ها هدفمند است. امروزه آموزش بهداشت روانی فردی و خانوادگی بسیار مورد توجه قرار گرفته است [۲۱ و ۲۲] و یکی از محیط‌هایی که اجرای این برنامه در آن ضرورت دارد، دانشگاه‌های کشور است که شایسته است مسئولان، برنامه‌ریزان و متخصصان روان‌شناسی و مشاوره به این مهم توجه کنند.

بررسی عوامل دموگرافیک و برخی از متغیرهای درون خانوادگی و رابطه آن‌ها با موفقیت ازدواج دانشجویان نشان داد که از بین متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش، از قبیل رشته تحصیلی، سن، وضعیت درسی و تحصیلی، سن همسر، میزان تحصیلات همسر، فاصله آشنایی تا عقد، فاصله عقد تا ازدواج، مدت ازدواج، شغل همسر، طریقه آشنایی با همسر و محل مراجعه برای حل اختلاف، تنها در سه مورد اخیر یعنی شغل همسر، نحوه آشنایی با همسر و نحوه اقدام برای حل مشکلات فیمابین تفاوت معنادار وجود دارد و سایر عوامل در موفقیت ازدواج دانشجویان نقش معناداری نداشتند. در رابطه با این موارد می‌توان گفت،

۱۸. «نخستین همایش کشوری نقش ازدواج در بهداشت روانی دانشجویان» (۱۳۷۶) وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه علوم پزشکی تهران.
۱۹. شهابی، محمود و ساروخانی، باقر (۱۳۷۱) «آرمان‌های زوجیت و همسرگزینی در شهر تهران» دانشگاه تهران: دانشکده علوم اجتماعی.
۲۰. جهانگیرزاده، جواد و منصوریان، محمدکریم (۱۳۷۵) «بررسی زمینه‌های اقتصادی - اجتماعی مؤثر بر شیوه همسرگزینی در میان دانشجویان»، دانشگاه شیراز، دانشکده تحصیلات تکمیلی.
۲۱. مینوچین، سالوادور (۱۳۷۳)، «خانواده و خانواده درمانی» ترجمه باقرثنائی ذاکر، تهران: انتشارات امیر کبیر.
۲۲. حسینی، سید مهدی (۱۳۷۷) «مشاوره ازدواج و خانواده»، تهران: انتشارات آوای نور.
23. Markman, H.J & Renick, M.J et al (1993) "Preventing marital distress through communication and conflict management training: A4 and 5 year follow-up" *Journal of counseling and clinical psychology* 61:70-77.
24. Silliman, B. (2001) Patterns of adjustment /first three ears "Marriage Enrichment & Domestic violence information retired 2001/world wide web: [www.uwyo.edu/ag/ces/family Ben/ marriage/ steges/ stagepotterns. Htm](http://www.uwyo.edu/ag/ces/family%20Ben/marriage/steges/stagepotterns.Htm).
25. Landis J.T (1975) *Personal adjustment ,marriage and family* (6 th ed) Newyork: harper & Row publishers.
26. Lapuz L.V (1986) *Philipino marriages in crisis*, Quezon city: New day publishers.
27. Spanare, G.B. (1976) *Measuring dyadic adjustment: for assessing the quality of marriage and similar dyacl.* *Jornal of marriage and family* 38.15-28.
28. Azrin, N.H. Naster, B.J. & Janes, R. (1973) *Receprocity counseling: A rapid learning based procedure for marital counseling, behaviour research and therapy* 13.II.365-382.
6. Coombs, Robert (1991) "Marital statuse and personal well-being: a literature reviiue", *J. family relations: 40:97-102.*
7. Demo, D.H. and alan, C.A. (1996) "Single hood, marriage and remarriage: The effect of family structure and family relationship on mothers well-being" *Journal of family issues*, 17;386-407.
8. Wait, Linda, J. (1997) "Why marriage matters" *strengthening marriage round table, Washington. DC, 23, june, 97.*
9. Nock, Steven, L. (1995) "A comparison of marriage and cohability ralationship" *Journal of family issues*, 16: january, 95.
10. Niolon, Richard (2000) "Divorce" WWW.psych page.com.
۱۱. صدری، سیدضیاءالدین (۱۳۷۵) «آیینة ازدواج و روابط همسران» تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.
12. Parker, Keith D, suzannet ortega and jody vanlaning ham;(1995) " life satisfaction, self - esteem, and personal happiness Among mexican and of rican-Americans, *sociological spectrum* 15: 131-145.
۱۳. ستیر، ویرجینیا (۱۳۷۶) «آدم‌سازی در روان شناسی خانواده» ترجمه بهروز بیرشک تهران انتشارات رشد.
۱۴. اسماعیلی، بهمن (۱۳۷۴) «بررسی میزان سازگاری زناشویی و علل آن در بین دانشجویان دانشگاه شهرکرد»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه تربیت معلم.
۱۵. مظاهری، علی اکبر (۱۳۷۶) «جوانان و انتخاب همسر» قم، مرکز انتشارات پارسایان.
۱۶. حرعاملی، محمد (۱۴۰۳ هـ ق) «وسایل الشیعه جلد ۱۴» تهران: انتشارات اسلامیة.
۱۷. کلینی، محمدبن یعقوب (۱۳۵۰) «فروع کافی» تهران: دارالکتب الاسلامیه.